

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՈՍԻ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՓՈԽ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԲԻՈՆԻ ՊԱՇՏՏՈՆԱՊԷՍ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հետեւեալ գեկուցումը, որ կը տրուի քարգմամբար, կատարուած էր Եւրաթօր, Յունիս 14ին, Համագգայիմ Հայագիտական Միութեամ տարեկան նաշկերթիմ, Պաթոնի մէջ:

Եւրջ տասը տարիներէ ի վեր՝ Լոս Անճելոսի Դալիֆորնիոյ Համալսարանի Հայագիտական Ուսմանց Բաժինը մէկ մասը կազմած է Միջին Արեւելեան Լեզունկրու բաժանմունքին: Մինչեւ 1965 թուականը, Հայագիտական Ուսմանց Բաժինը կառավարուած է առանձնայ ուսուցչական կազմով: 1965 թուականին, երբ Տքթ. Աւետիս Սանճեան պաշտօնի կոչուեցաւ Հայագիտութեան բրոֆեսորի ախտոցումով, Համալսարանի մինչ այդ կատարած Համեստ ճիւղերը կարեւոր թափ մը ոտացան եւ մեր հաստատութիւնը զարգաւ մէկը Ամերիկայի աշխարհագրական բարձրագոյն կրթական հաստատութիւններէն՝ որոնք սկսած են իրենց լուրջ ուղարկութիւնը կեդրոնացնել Կովկասագիտական եւ Հնդկերոպական ուսմանց ընդարձակ բնագաւառներուն մէջ կարեւոր գիրք գրաւող Հայագիտական ուսմանց զարգացումին:

Յիշեալ բրոֆեսորական նշանակումին բերումով՝ քայլ մը՝ որ մեր Համալսարանը առաւ առանց սպասելու Հայագիտական ուսմանց սատարելու նպատակով պոթացուելու իր հիմնադրումին, Միջին Արեւելեան Լեզունկրու Բաժանմունքին մէջ մասուցուած է Հայագիտութեան բազմազան բնագաւառները ներկայացնող Համապարփակ դասաւանդութիւններու ծրագիր մը: Այս դասաւանդութիւնները ճիշդգրկած են Հայերէն դրարար եւ աշխարհարար լեզուները՝ իւրաքանչիւրը բաժնուած երեք տարիներու վրայ, Հայ գրականութեան պատմութիւն, Հայ պատմագիտական գրականութիւն, եւ յետաւարտական աստիճանի վրայ գիտահետազոտական դասընթացք Հայերէն լեզ-

ուի եւ գրականութեան բնագաւառներուն մէջ: Բացի այս ինը դասընթացքներէն, երկու դասեր եւ աւանդուած են Համալսարանի Պատմութեան Բաժանմունքին մէջ, այսինքն՝ Հայ իմացական գրականութեան պատմութիւն եւ Հայ ժողովուրդի պատմութիւն:

Բրոֆ. Սանճեանէն զատ, Հայագիտական Բաժնի ուսուցչական կազմին մաս կազմած է Տքթ. Ռիչըրտ Յովհաննիսեան՝ Հայոց պատմութեան այցելու բրոֆեսորի Հանդամանքով, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւր տարի տուրթորայի թեկնածու աշակերտ մը պատասխանատու եղած է աշխարհարարի առաջին երկու տարիներու դասաւանդումին: Բաց աստի, 1965-1967 թուականներուն Համալսարանի Միջին Արեւելեան Ուսմանց Կեդրոնին մէջ պաշտօնաւարած է Տքթ. Ճօրճ Իկըն՝ այժմ Ուաշինկթոնի Տրմպարթոն Օրո հաստատութեան մէջ՝ Հայերէն լեզուով պոյութիւն ունեցող Հայկարանական գրականութեան բնագաւառին մէջ ուսումնասիրութիւններ պատրաստելու նրա պատակով:

Նախագահ Չարլզ Մանկի վերջերս կատարած պաշտօնական յայտարարութեան Համաձայն, 1969 թուականի ապրիլմական շրջանէն սկսիայ Համալսարանս կը թեւակոխէ նոր եւ բարեբաաստիկ Հանգրուան մը եւ կ'արձանագրէ հակաաջաջ յառաջդիմութիւն մը Հայագիտական ուսմանց զարգացման ասպարէզին մէջ:

Իր յայտարարութեան մէջ Նախագահը պաշտօնապէս յայտարարեց Հետեւեալ միջոցառումները.

1. Հայագիտական Ուսմանց Սերիոնի

մշտնջենական հաստատումը Միջին Արևել-
եան Լեզուներու Բաժանմունքին մէջ: Ամբի-
ոնին վարիչ նշանակուած է Բրոֆ. Ան-
տիս Սանճեան, որուն ցարդ արձանագրած
ակադեմական եւ գիտական նուաճումները
արժանացած են Համալսարանին նախագա-
հութեան եւ պաշտօնէութեան բարձր գնա-
հատման:

Զ. Հայագիտական Ուսմանց գիտահա-
զօտական կեդրոնի մը հաստատումը՝ իբրեւ
մէկ կարեւոր օղակը Համալսարանին Միջին
Արևելիկան Ուսմանց նուիրուած աշխարհա-
հոյակ կեդրոնին:

Յ. Պատմութեան Բաժանմունքին մէջ մը-
նայուն պաշտօնի մը յաւելումը, որով ու-
սուցչական անձնակազմին վրայ կ'աւելնայ
մասնագէտ մը՝ աւանդելու համար Հայ Ժո-
ղովուրդի պատմութեան վերաբերեալ դա-
տեր:

Կարենուրութեամբ կը փափաքինք շեշ-
տել, որ յիշեալ երկու բրոֆեսորական մը-
նայուն պաշտօններու հաստատումով, ինչ-
պէս նաեւ քաջատիկ արժէք ներկայացնող
գրագարանի մը ապահովումով, Լոս Անճե-
լոսի Գալիֆորնիայ Համալսարանն իր նիւ-
թական միջոցներէն արամագրած է չուրջ
մէկ միլիոն տուրքի պատկանելի դումար
մը: Համոզուած ենք, որ այս նախաձեռնու-
թիւնը ինքնին կը հաստատէ այն իրողու-
թիւնը որ մեր Համալսարանը առած է գործ-
նական եւ խիստ կարեւոր քայլ մը՝ ապահո-
վելու համար Հայագիտութեան զարգացու-
մը իբրեւ համահասարակ եւ անհրաժեշտ օ-
ղակ մը մեր Միջին Արևելեան մշակոյթնե-
րու համազարգացի ուսմանց շարքին:

Վերոյիշեալ միջոցառումներու բերու-
մով, Համալսարանին Հայագիտական Ու-
սմանց Ամբիոնը իր հաստատ անցը գրաւած
է ակադեմական երկու կարեւոր բաժան-
մունքներուն մէջ: Ասոր իբրեւ արդիւնք,
մեր Համալսարանի աշակերտները հնարա-
ւորութիւն պիտի ունենան մասնագիտու-
թիւն ձեռք բերելու լեզուաբանական, գրա-
կան, բանասիրական եւ պատմաբանական
բնագիտական մէջ: Յիշեալ բաժան-
մունքներուն մէջ հետզհետէ ծաւալող դա-

տնթացքներուն կողքին՝ յառաջ պիտի ըն-
թանայ նաեւ գիտահետազօտական աշխա-
տանքը, յատկապէս իրենց առթթորայի ու-
սումները աւարտած երիտասարդ գիտնա-
կաններու միջոցաւ: Համոզուած ենք, որ
այս կարգադրութիւններու հետեւանքով,
Լոս Անճելոսի Գալիֆորնիայ Համալսարա-
նի Հայագիտական Ամբիոնը պիտի հանդի-
սանայ կարեւորագոյն եւ լաւագոյն կերպով
կազմակերպուած կեդրոնը, ոչ միայն Ամ-
բիոյի՝ այլ նաեւ Հայաստանէն դուրս որ-
եւէ երկրի մէջ: Հայագիտական Ուսմանց եւ
Ամբիոնի բոլոր աշխատութիւնները պիտի
ղեկավարուին Բրոֆ. Սանճեանի կողմէ:

Մանօթ է, որ վերջերս յաղորդութեամբ
աւարտեցաւ Համագոյնի Հայագիտական
Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմա-
կերպուած հանգանակութեան արշաւը, ու-
րան նպատակն էր զոյացնել 200,000 տուր-
քի հիմնադրամ մը՝ որ Համալսարանին տը-
րամադրւելով պիտի առտարէր Հայագի-
տական ուսմանց մշտնջենական մշակումին:
Յիշեալ դումարին 150,000 տուրքը ապա-
հովուած ըլլալով, առաւելարար Գալիֆորնի-
այ Հայ դպրութիւն առաջաձեռն նուիրաբե-
րումին շնորհիւ, Համալսարանն իր պայ-
մանագրային խոստումին համաձայն արդէն
պաշտօնապէս հաստատած է Հայագիտական
Ամբիոնը: Մեր արամագրութեան ասիկ զբա-
նուող հիմնադրամին տարեկան եկամուտը
պիտի յատկացուի ընդարձակելու համար
Հայագիտական դասաւանդութիւնները եւ
հետազօտական աշխատանքները, որոնք ի-
րենց նպատակը պիտի բերեն Հայ մշակոյթի
լաւագոյն գնահատումին եւ ճանաչումին:

Լիայոյս ենք որ Համալսարանին նախա-
գահութեան կատարած վերոյիշեալ կար-
գադրութիւնները հնարաւոր պիտի դարձնեն
հետեւեալ ծրագրերները:—

Ճ. Կրթաթոշակներու բաշխում այն ա-
շակերտներուն՝ որոնք կը ձգտին մասնագի-
տութիւն ձեռք բերել Հայագիտութեան բը-
նագիտական մէջ:

Զ. Յետադիմացի հետազօտիչի պաշ-
տօններ, արամագրելի անոնց որոնք պիտի
զրադին Հայ մշակոյթի եւ գրականութեան

Հետ անդունքին ունեցող մեծագրութիւններ պատասխանաւ աշխատանքով:

3) Հին եւ միջնադարեան հայկական ընկերություններու, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուով հրատարակուած արժէքաւոր մեծագրութիւններու անդլիքէն լեզուով թարգմանութիւններու պատրաստութիւն, որ պէտքէն անոնք մատչելի ըլլան արեւմտեան աշխարհի գիտնականներուն եւ վերջապէս,

4. Հնարաւորութիւն ստեղծել որ Համալսարանս ժամանէ այցելու գիտնականներ եւ դասախօսներ, օրինակի համար լեզուաբաններ, հնագէտներ եւ արուեստներու պատմութեան մարզին մէջ հեղինակութիւններ: Այս այցելուներուն մասնագիտական դաստանդութիւնները պիտի նպաստեն շատ մը բաժանմունքներուն մէջ արձանագործուած աշակերտներու, որոնք առիթ պիտի ունենան մօտէն ծանօթանալու Հայ Ժողովուրդի մշակութային ժառանգութեան: Մեր ծրագրէն է այցելու գիտնականներ հրաւիրել եւրոպայի ակադեմիական հաստատութիւններէն, եւ մասնաւորապէս Երեւանի Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւններու Ակադեմիային եւ Պետական Համալսարանին:

Մեր հաստատութեան մէջ պաշտօնավարող գիտնականները իրենց արամադրութեան տակ պիտի ունենան Հայագիտական գրադարանային ֆոնտ մը, որ մեր կարծիքով ամենէն ընդարձակ եւ հոգի գտնաւորեն է բովանդակ Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Համալսարանին գրադարանին փոքրիկ հաւաքածոն, 1960 թուականին, տակի քան հազար հատորի յաւելում մը ունեցաւ, չընորհիւ հանդուցեալ Տօքթ. Սանդամուրի անձնական գրադարանի նուիրատուութեան: 1966 թուականին՝ Բրոք. Սանճեան մասնաւոր առաքելութեամբ անդուրեցաւ Հայաստան, եւ մեր գրադարանին համար ապահովեց Ակադեմիայի, Երեւանի Պետական Համալսարանի եւ այլ հրատարակչութիւններու արամադրելի հրատարակչութիւններէն բազմաթիւ օրինակներ: Եւ վերջապէս, անցեալ տարի, Համալսարանս յաջողեցաւ սպահովել շատ թանկարժէք անհատական գրադարան մը հայերէն հնատիպ եւ

նորատիպ գիրքերու, ձեռագիրներու եւ արախիւային նիւթերու: Մեր կարծիքով, այս գրադարանը աշխարհի մէջ գտնուող նման հաւաքածոններուն մէջ հաւանաբար ամենէն ընդարձակն ու արժէքաւորն է: Յիշեալ գրադարանին քաղաքումը կը պարտինք Համալսարանի կարգ մը վարչական եւ ուսուցչական անձնակազմի բոլորանուէր հիւղերուն, քայքայ մանաւանդ Բրոք. Սանճեանին: Պէտք է գիտել որ, որ Համալսարանը այս հաւաքածոն ձեռք բերաւ իր նիւթական միջոցներէն արամադրելով պատկանելի դուստր մը: Կր փափաքիմ այս ութիւ պաշտօնապէս մեր հաստատութեան խորունկ շնորհակալութիւնը յայտնել Հ. Բ. Ը. Միւթեան նախագահ՝ Տիար Ալէք Մանուկեանին, որ 25,000 տոլարի առատաճեւն ներդրամութեամբ նպաստեց գրադարանի գնումին:

Այս գրադարանը, որ այժմ մաս կը կազմէ Համալսարանին հայկական հաւաքածոն, կը բովանդակէ ժողովուրդապէս 10,000 հատոր գիրք, ձեռագիր եւ արախիւային վաւերագրութիւններ: Այս նիւթերուն մէջ գտնուող շուրջ 140 հայերէն ձեռագիրները կը ներկայացնեն ամենէն բազմաճոխ հաւաքածոն Միացեալ Նահանգներու թանգարաններու եւ գրադարաններու շարքին: Այս պարագան կը շնորհէ անոր համար որ ցարդ ամենէն ճոխ հաւաքածոն կը գտնուէր Հարթֆորտի Աստուածարանական Ճեմարանի գրադարանին մէջ, որ ունի 22 հայերէն ձեռագիրներ: Արգարեալ այնքան բազմաբովանդակ է մեր քաղաքում անհատական գրադարանը, որ մի քանի տարիներ պէտք է սպասել մինչեւ որ աւարտի նիւթերուն գիտական ցուցակագրումը, եւ այդպիսով յստակ գաղափար մը կազմուի անոր բովանդակութեան լրիւ տարգրութեան մասին:

Հուսկ ապա, պէտք է յիշենք մեր գրադարանային նիւթերուն մէջ գտնուող եւ եղակի արժէք ներկայացնող գանձ մը, աքսիքն՝ 14րդ դարու առաջին յիսնամեակին փոքրիկաւուած եւ բազմաթիւ հոյակապ մանրանկարներ պարունակող ձեռագիր Աւետարանը, որ արգասիքն է միջնադարեան եւ

րեք գլխաւոր Հայ մանրանկարիչներէն մէկուն, Թորոս Տարոնացիին: Գլաճորի հրաշակաւոր վանքին մէջ գրուած եւ ծաղկուած այս ձեռագիրը, որուն նիւթական արժէքը 50,000 տոլարէ աւելի կը գնահատուի, արտասահմանէն տպահովուած է իւրեւ նուէր եւ աջակցութիւններու եւ Համալսարանի նախագահին յանձնուած Բրոֆ. Սանճեանի ձեռքով:

Այս հակիրճ գեկուցումով փորձեցինք ներկայացնել այն բոլոր միջոցառումները որոնք Լոս Անճելոսի Գալիֆորնիոյ Համալսարանի նախագահութիւնը ի գործ դրած է յոգուած հայագիտական ուսմանց մշակման եւ զարգացման: Այս կարգադրութիւնները կը

հաստատեն Համալսարանիս եռանդուն եւ գործնական՝ *«մտադիմութիւնը»* Կոնսերւեթի Հայ մշակոյթի ճանաչման եւ գնահատումին ակադեմական եւ դիտական բարձրագոյն գեանի միայն: Լիայոյս ենք շահել սր հետզհետէ պիտի կարենանք առաւել եւս ընդարձակել մեր Հայագիտական Ամբիոնի ծրագիրները, եւ աւարակոյս չունինք որ սոսկ իրականացնենք Համայնքը պիտի շարունակէ զօրավիգ կանգնել մեր ճիգերուն իր նիւթական եւ բարոյական միջոցներով: Այսպիսով պիտի հասնինք մեր նպատակին՝ Լոս Անճելոսի Գալիֆորնիոյ Համալսարանը վերածել արտասահմանի ամենէն պատկառելի Հայագիտական ուսմանց կեդրոնին:

